

*Damir Knjaz*¹
*Mirela Šunda*²
*Desa Vrbnac*³
*Andrea Tvorek*⁴
*Dražen Adžić*⁵

Izvorni znanstveni rad

¹*Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska*

²*Gimnazija A.G. Matoša, Đakovo*

³*Visoka tehnička škola, Politehnika Pula*

⁴*OŠ Ljudevita Gaja, Zaprešić*

⁵*OŠ Šimuna Kožičića Benje, Zadar*

PRILOG ANALIZI PROVOĐENJA PROGRAMA TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE KOD DJECE MLAĐE ŠKOLSKE DOBI

UVOD

Mnogo se istraživanja u cijelom svijetu bavi problematikom tjelesne i zdravstvene kulture (TZK) te se najčešće u prvi plan ističe uloga nastavnika TZK kao ključne karike u razlikama i specifičnostima provedbe tog programa (Mei, F. i sur. 2011, Garm, A.C. i sur. 2011, Barker D.M. i sur. 2011). Nastavni plan i program iz područja Tjelesne i zdravstvene kulture u Republici Hrvatskoj uključuje dva različita segmenta odnosno izvršitelja programa. Od prvog do četvrtog razreda nastavu provode učiteljice i učitelji razredne nastave dok od petog do osmog razreda nastavu provode profesori tjelesne i zdravstvene kulture odnosno kineziologije. U programu razredne nastave učitelji predaju sve uključene predmete te zbog toga nisu i ne mogu biti specijalisti u određenim područjima. Zbog svoje specifičnosti nastava tjelesne i zdravstvene kulture, prema analizi mnogih stručnjaka te objavljenih radova (Knjaz, i sur. 2010, Herold, F.A. i sur, 2011) zahtjevnija je kod mladih uzrasta. Tu se posebno naglašava potreba kvalitetnog uključivanja djece u proces organiziranog tjelesnog vježbanja, upoznavanja sa svim njegovim segmentima (predviđenim nastavnim planom), svakako imajući u vidu specifičnosti rasta i razvoja uključenog uzrasta. Jasno su brojna istraživanja pokazala da npr. koordinacija kao temeljna motorička sposobnost najkvalitetnije se razvija u razdoblju od 6. do 10. godine života. Kasnije je naravno moguć razvoj ove motoričke sposobnosti, ali u svom limitiranom dosegu.

METODE ISTRAŽIVANJA

Uzorak ispitanika

Uzorak ispitanika čine učiteljice i učitelji razredne nastave te nastavnici tjelesne i zdravstvene kulture na području Republike Hrvatske. Ukupan broj testiranih ispitanika je 160 od toga učitelji razredne nastave (95) te nastavnici TZK (65). Obje skupine imale su isto, prosječno nešto više od 19 godina radnog staža te su u obje podskupine značajno prevladavale osobe ženskog spola.

Uzorak varijabli

Uzorak varijabli čine odgovori na pitanja postavljenih putem anonimne ankete. Anketa je sadržavala 27 pitanja te nekoliko zasebnih segmenata dok je za potrebe ovog rada izvučeno nekoliko skupina odgovora. Istraživanje je provedeno u nastavnoj godini 2010/11.

Metode obrade podataka

Dobiveni podaci obrađeni su putem programskog paketa STATISTICA 9.0. for Windows. Izračunati su osnovni centralni i disperzivni parametri kao i frekvencije u pojedinim varijablama. U daljnjoj statističkoj analizi upotrijebljen je t-test za nezavisne uzorke koji testira razlike između uzoraka ispitanika u određenoj varijabli. Razina statistike značajnosti iznosi .05.

Kao kriterijska varijabla postavljene su podskupine uzorka ispitanika.

REZULTATI I DISKUSIJA

Dobiveni rezultati velikim se dijelom uklapaju u neka već provedena istraživanja, ali i u logična razmišljanja imajući u vidu da su nastavnici TZK izabrali svoju specijalnost dok su učitelji razredne nastave morali pokazati mnogo veću svestranost u provedbi nastavnog programa te time i njihov osobni afinitet može značajnije varirati. U segmentu osobne tjelesne aktivnosti učitelji razredne nastave manje su aktivni (65% se bavi nekim sportom ili oblikom sportske rekreacije) dok je kod nastavnika TZK taj postotak očekivano iznimno visok (92%). Time je vjerojatno i djelomična povezana konstatacija o odnosu prema osobnoj tjelesnoj težini koji je statistički značajno različit ($p=0.047$). Nastavnici TZK su prosječno zadovoljni sa svojom težinom dok bi učitelji razredne nastave željeli biti mršaviji. U tom očekivanom segmentu učitelji razredne nastave ulaze u opću populaciju dok nastavnici TZK u selektiranu pa je i njihova usporedba nezahvalna. Iako je utjecaja i poveznica mnogo, moguće je, jednim dijelom, povezati gore navedeno s analizom odgovora na pitanje „Je li Vam nastava tjelesne

i zdravstvene kulture naporna”. Ponovno je dobivena statistički značajna razlika (p-.02). Učitelji razredne nastave su svoje odgovore prosječno pozicionirali između kategorija odgovora „ponekad” i „rijetko” dok su nastavnici TZK svoje odgovore prosječno pozicionirali između kategorija odgovora „rijetko” i „nikada”. To može jednim dijelom ukazati i na logičnu te apsolutnu naklonost nastavnika prema nastavi TZK koji je svakako na strani „specijalista”. Takvi su odgovori očekivani imajući u vidu da su tijekom odabira studija profesori TZK specijalizirani za ovaj prostor dok su učitelji razredne nastave morali savladati različite programe svim obuhvaćenih predmeta od prvog do četvrtog razreda osnovne škole

Putem ankete postavljeno je i pitanje učiteljima razredne nastave „Biste li prepustili provođenje nastave TZK profesoru TZK?” Zanimljivo da je uočena podijeljenost u odgovorima te je 40% odgovorilo potvrdno dok je 53.3% odgovorilo negativno. Ostalih 6.7% se nije izjasnilo na ovo pitanje ili su dali oba odgovora uz dodatno objašnjenje. Očekivano nastavnici TZK u velikom postotku (88.8%) smatraju da bi trebali provoditi nastavu TZK i u prva četiri razreda osnovne škole. Tema svakako nije jednostavna te definitivno postoje razlozi za jedno i drugo opredjeljenje. Možda se trebalo ponuditi odgovor u smislu moguće suradnje oba nastavnika tijekom provođenja programa.

Definitivno je da prema fondu sati tijekom edukacije, ali i prema načinu života, nastavnici TZK polažu „veća prava” podučavati ovaj predmet u osnovnoj školi, ali jasno je i da učitelji razredne nastave moraju usvojiti mnogo širi nastavni program koji je usmjeren na rad s djecom isključivo mlađe školske dobi. U tom segmentu to njih čini „specijalistima” u radu s tom populacijom. Specifičnost ovog predmeta u odnosu na sve ostale je nepotrebno naglašavati kao i samim time kompleksnost koja se zahtjeva. S time da se kompleksnost povećava što je dijete mlađe, a ne kao kod (većine ili pak svih) drugih predmeta obrnuto. Mogućnost ozljeđivanja ili nezgode, kao potencijalnu opasnost, također ne treba zanemariti. Time se nestručnost ili nekompetentnost ne odražava samo na smanjenje usvojenih informacija, već i na direktan rast i razvoj djeteta. Pogreške koje je moguće učiniti u takvom procesu mogu biti trenutne, tragične, ali i dugoročne s vidljivim posljedicama tek nakon dužeg vremena. Kao neki logičan zaključak nameće se suradnja oba kadra na provedbi programa.

ZAKLJUČAK

Definitivno bi današnje hrvatsko društvo trebalo još značajnije unaprijediti programe koji doprinose rastu i razvoju svoje djece. To se ne odnosi samo na školski sustav, već i na sve ostale segmente vanškolskih aktivnosti, obitelji, društva u cijelosti. Poboljšanja su moguća u mnogim smjerovima te bi jedan od njih mogao biti

i unapređenje postojećeg sustava provedbe nastavnog plana i programa s naglaskom na Tjelesnu i zdravstvenu kulturu. Opremljenost dvorana, fond sati, nastavna sredstva i pomagala su jedan dio problema. Drugi dio su kadrovi koji provode program. Nastavnici TZK bez sumnje su najosposobljeniji kadrovi tog područja odnosno suradnja između nastavnika TZK i učitelja razredne nastave bi vjerojatno polučilo najbolje rezultate. Kako je proces rada s djecom u području TZK kompleksan i specifičan bilo bi korisno, barem pokušati, pronaći model u kojem će oni najbolji raditi s djecom, ili barem sudjelovati jednim dijelom, od njihovog početka organiziranog bavljenja tjelesnom aktivnošću u sklopu osnovnog obrazovanja. Pogreške koje je moguće učiniti u takvom procesu mogu biti trenutne, tragične, ali i dugoročne s vidljivim posljedicama tek nakon dužeg vremena. Djeca ipak zaslužuju najbolje, a na društvu je da im to i osigura.

LITERATURA

1. Barker, D.M., Rossi, A. (2011). *Understanding teachers: The potential and possibility of discourse analysis*. Sport, Education and Society. Vol. 16. Issue 2, pp: 139-158
2. Dowling, F. (2011). *Are PE teacher identities fit for postmodern schools or are they clinging to modernist notions of professionalism?* Sport, Education and Society. Vol 16. Issue 2, pp: 201-222.
3. Estrada, J.A.C., i sur (2011). *Achievement goals, social goals and motivational regulations in physical education settings*. *Psicothema*, Vol. 23. Issue 1, pp: 51-57.
4. Herold, F.A., Waring, M. (2011). *So much to learn, so little time...: Pre-service physical education teachers interpretations and development of subject knowledge as they learn to teach*. Evaluation and Research in Education. Vol. 24. Issue 1, pp: 61-77.
5. Garn, A.C. i sur. (2011). *Student engagement in high school physical education: Do social motivation orientations matter?* Journal of Teaching in Physical Education. Vol. 30. Issue 1, pp: 84-98.
6. Knjaz, D.; Matković, Bo.; Rupčić, T. (2009). *Prilog analizi problema organizacije i provedbe tema iz košarkaške igre u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture u osnovnim školama Republike Hrvatske*. 18. Ljetna škola Kineziologa RH Neljak, Boris (ur.). Zagreb: Hrvatski kineziološki savez, pp: 414-418.
7. Mei, F., Bian, Y. (2011). *Study on psychology teaching theory in physical education*. Advanced Materials Research. Vol. 143-144, pp: 181-185.

ABSTRACT

A research was conducted on a sample of 160 primary school teachers and physical education teachers with the aim to analyze and compare them in the field related to PE and healthy „sports” lifestyle. Since both subgroups implemented the curriculum in this subject, their differences may partly affect the implementation and the approach to the subject. Some differences have been observed and they are analyzed through the prism of PE in elementary school. Since the process of working with children in PE is complex and specific, it is important to indicate all segments that can have an impact on this process.

Key words: class teachers, physical education teachers, PE curriculum